

toename maar 8 c.m., op lateren leeftijd wordt zij steeds minder.

In N.-Duitschland zijn er nog veel eiken van 400—600 jaar met stammen van 8 meter onttrek, die door 't Rijk als natuur-monumenten beschermd worden. Ook te Leuth, bij 't buitengoed van de Villain XIV, staat een ruim 400-jarige nog kerngezonde eik.

Dat deze boomsoort, soms jaren lang, zware takken kan afwerpen, zonder dat dit een teeken is van een spoedigen dood, bewijst 't exemplaar, midden in 't gazon van 't perk te Amstenrade; ze verloont dit verschijnsel al ruim 20 jaar. Ze moet haast even oud zijn als die te Schaesberg. Piëteit voor z'n planter, den grootvader van den tegenwoordigen eigenaar, die zooveel hield van mooie en zeldzame boomen, deed dezen eik tot heden gespaard blijven.

Beide boomen, zoowel te Schaesberg als te Amstenrade behooren tot de Steel- of Zomereik, namen die ze ontleenen aan den langen vruchtsteel, resp. aan 't vroeger afvallen van hun loof, in vergelijking met den Wintereik, die hier minder wordt aangeplant.

Eikenloof, vooral dat van den Wintereik, is zóó sierlijk, dat 't ten allen tijde dienst deed als relief voor beeldhouw- en smeedkunst.

Trots zijn spreekwoordelijke kracht, behoort de eik tot de boomen welke veel aan allerlei ziekten onderhevig zijn, waarvan tegenwoordig vooral de Eikenmeeldauw schrikbarend toeneemt.

N u t h.

A. DE WEVER.

BEKNOPT OVERZICHT

van

„ONZE LIMBURGSCHE STEENKOLEN”

door

C. BLANKEVOORT, Hoofdingenieur der Mijnen.

Slot.

Onze **vet- of cokeskolen** (Sp. Gewicht 1.30) geven een cokes, die homogeen is uitgezet en weinig gebarsten is.

De cokes is glanzend, poreus en toch hard en vast. Bij toenemend gasgehalte der kool wordt de kleur van de cokes glanziger, bij zilverwit af en krijgt zij een helderen metaalklank.

1000 K.G. cokeskolen geven gemiddeld 750 K.G. cokes, 25 K.G. teer en 25 K.G. ammoniak- of gaswater.

Over het algemeen zien de cokes- of vetkolen er glanzend uit, zij zijn niet zoo stukrijk als de halfmager- en magere kolen. De vlam is een helder lichtgevende. De practische stookwaarde bedraagt gemiddeld 7500 calorieën per K.G., het verdampingseffect 8.8 K.G.

De vetkolen worden als ruw product bij voorkeur voor stoomproductie gebruikt door de locomotieven van de spoorwegen en door de ketels van de stoomschepen, in den vorm van nootjes door een groot deel der industrie.

De cokes is hoofdzakelijk voor gietwerk in de ijzer- en staalindustrie bestemd. Ook wordt de cokes bij centrale verwarming gebruikt.

Tramwegondernemingen zijn wegens de voor- schriften van het rookzwak stoken, veelal aangewezen om naast brieketen, cokes te gebruiken.

Cokes- of vetkolen worden door de Staatsmijn Em-

ma aan de markt gebracht. In de toekomst zal de industrie hare vetkolen en cokes eveneens kunnen betrekken van de Staatsmijn Hendrik, de Oranje-Nassau mijn III en de vierde Staatsmijn bij Geleen.

Onze **gaskolen** (Sp. Gewicht 1.25) laten bij verhitting een minder sterk opgezwollen massa achter, die sterk gebarsten is. De kolen verbranden zeer levendig met een roodachtig lichtgevende vlam; zij ontwikkelen meer rook dan de vetkolen. De kolen zijn dikwijls zeer stukrijk, daar zij zich door groote hardheid en vastheid kenmerken.

Zij zien er in den regel weinig glanzend uit. Sommige soorten hebben zelfs een dof aanzien. Deze malte soorten bakken in den regel niet; zij zijn bijzonder geschikt voor gasfabricatie.

1000 K.G. goede gaskolen leveren circa 300 M³ lichtgas, 650 K.G. cokes, 50 K.G. teer en 100 K.G. gaswater.

De stookwaarde der gaskolen bedraagt gemiddeld 7300 calorieën per K.G.; het verdampingseffect 8.6 K.G.

Gaskolen zijn de meest geschikte kolen voor de bereiding van lichtgas; zij dienen een laag asch- en zwavelgehalte te bezitten. Gaskolen zal later de vierde Staatsmijn bij Geleen leveren.

Onze **gasvlamkolen** (Sp. Gewicht 1.20) verliezen bij een stijgend gasgehalte het vermogen om te smelten; zij bakken dus weinig of niet, sinteren hoogstens tot een onsamenvangende massa samen.

Het gas brandt met een lange lichtgevende vlam, die geelachtig rood van kleur is en veel roet afzet.

Ook de gasvlamkolen zien er in den regel weinig glanzend uit.

De stookwaarde der gasvlamkolen bedraagt gemiddeld 7200 calorieën per K.G.; het verdampings- effect 8.4 K.G.

De gasvlamkool vindt bij voorkeur in kleiwarenfabrieken en glasfabrieken aanwending.

Ook worden mengsels van gasvlam- en vetkolen als ruw product of als gruis en brieketten door tal van groot-industrieën met succes gebruikt.

Gasvlamkolen zijn uit eenige boogarten bij Sittard en Brunssum aan de oppervlakte gekomen, zoodat uit mijnen, in de buurt van Sittard, bij Berg aan de Maas, bij Munstergeleen of Doenrade en in de buurt van Merkelbeek of Brunssum aangelegd, neven gaskool, ook deze zeer gewilde kolensoort met- tertijd zal worden gedolven.

Scolopendrium vulgare.

Tongvaren.

„In het „Maandblad”, in het „Zuiden” en in de „Limb. Koerier” las ik over „'n Natuurmonu- mentje”. De schrijver begint met den volgenden zin: „Een van de zeer zeldzaam in Nederland voorkomende varens is ontegenzeggelijk de Scolopendrium Vulgare of Tongvaren.”

Ontezenzeggelijk zeer zeldzaam?

Maar wat zegt dan Dr. de Wever „Mededeelingen” No. 1, blz. 37? (Heukels noemt die varen zeldzaam).

Zou er in 't volgend Maandblad niet even kunnen aangegeven worden wie gelijk heeft, de eerstge- noemde schrijver of Dr. de Wever?”

—:—

Dit schrijven ontvingen we van een onzer leden. We hebben het dadelijk ter inzage gestuurd aan Dr. de Wever.

Zijn antwoord luidt: „Dr. Beekers heeft niet te veel gezegd; misschien heeft de titel van zijn stukje wat veel indruk gemaakt.”

De Tongvaren moge hier en daar in Zuid-Limb. nogal gevonden worden, de aanwezigheid dezer plant blijft nochtans zéér plaatselijk en derhalve is zij zeldzaam in Limburg!

Gaspeldoorn als Voedergewas.

Daarvan zullen nog al enkele lezers, die bovengenoemden stekeligen gast van nabij kennen, staan opkijken. En toch, 't is heusch zoo. De gegevens in de landbouwlitteratuur daaromtrent zijn overduidelijk en van misverstand kan hier geen sprake zijn. Hij, de „Ulex europaeus” slaat uitdrukkelijk als groenvoedergewas geboekt.

In Frankrijk en Engeland is hij als zoodanig voor paarden en rundvee in gebruik, maar dan toch zeker bij gebrek aan beter. Wel bekomme het onzen armen viervoeters, die dit benijdenswaardig kostje op d'r menu krijgen, al toont de analyse 8,5 % ruw eiwit, wat ongeveer gelijk slaat met het eiwitgehalte van middelmatig grashooi. Ik veronderstel, dat de keuze tusschen die twee voor onze koetjes en paardjes anders niet twijfelachtig zal zijn. Eerlijkshalve dien ik er bij te voegen, dat 't goedje om mond- en maagverwondingen te voorkomen, vóór het gebruik gekneusd wordt in apart daarvoor geconstrueerde machines en daarna tot haksel gesneden. Ook komt het in die streken gedroogd als veevoeder in den handel. In elk geval, hoe ook genuttigd, me dunkt, onze onguurste distelsoorten moeten er wel een festijntje bij zijn.

Uit alles, wat we van 't gebruik lezen, kunnen we opmaken, dat Ulex het in sommige deelen van Frankrijk en Engeland gebracht heeft tot den rang van cultuurgewas. Hij heeft er plaatselijk zelfs den weidschen naam gekregen van „lucerne voor den droge grond”. Zeker, hij behoort tot dezelfde plantkundige familie als de lucerne en misschien heeft men zijn meerjarigheid wel met die der lucerne vergeleken. Overigens is dan ook iedere overeenkomst in uiterlijk en hoedanigheden tusschen Ulex en *Medicago sativa* of met *M. media* verre te zoeken.

Wanneer men 't evenbeeld van den Gaspeldoorn zoekt, vindt men dat eerder in miniatuur terug bij de Heukelbrem of Kattedoorn (*Genista anglica* L.) die veelvuldig te vinden is o.a. op de droge en kale zandheuvels, oostelijk van Schinveld met haar ongedoornde soortgenoot *Genista pilosa* en 't gewone bezemkruid. Ook het gedoornde stalkruid (*Ononis spinosa* L.), toont, afgezien van de bloemkleur wel eenige overeenkomst. Geen van zijn familiegenooten evenaart Ulex echter in stekeligheid.

Ik lees, dat er indertijd ook in ons land proeven zijn genomen met Gaspeldoorn als voedergewas; ze slaagden echter niet naar wensch. Nu, dat is geen

wonder. Onze Hollandsche beestjes zijn te puike weiden en klavers gewoon en zelfs op de Drentsche esschen zal er wel iets beters en malsehers gevonden worden, dan zulk doornig goed. Weet misschien een der lezers iets meer van die geschiedenis? Is in ons land gaspeldoorn wel eens tot dat doel verbouwd, bijv. op de zandgronden van Drente, Overijssel of Gelderland? Of komt hij in de andere provinciën meer algemeen in 't wild voor? Heukels noemt hem voor ons land vrij menigvuldig op dorren zandgrond. Voor Limburg is dit zeker niet zoo. Immers, voor zoover mij bekend, publiceerde ons Genootschap maar drie vindplaatsen.

We mogen hem hier dus gerust als een meer zeldzame verschijning beschouwen en zullen over zijn voederwaarde maar niet langer uitweiden. Wel hebben we toe te zien, dat hij in Zuid-Limb. vroeg of laat niet geheel verdwijne. Op den Sint Pietersberg immers tiert hij niet best; op Bouwberg zijn er zoo heel veel exemplaren niet van aanwezig en daarbij slinkt hun aantal. Tot mijn spijt zag ik op de laatste plaats verleden jaar, hoe enkele reuzenplanten van Ulex als brandstof gebezigd waren in 't nabijzijnde wachthuisje der militairen. Op den Welschen heuvel is er voor vermindering of verdwijning voorloopig nog geen zorg. Daar had ik voor een jaar of negen op een donkeren avond de eer met Ulex kennis te maken, zonder z'n naam nog te weten. Die kennismaking op 't gevoel — ik zal ze niet licht vergeten — had plaats op 'n wijze, die 'k maar liefst niet in details zal verhalen. Wanneer ik later bij lichten dag in de Graatheide kwam, had ik steeds veel oog voor dezen stekeligsten aller stekelingen.

Als bijzonderheid kan nog gelden, dat de menschen van Berg en Urmoud wel eens naar den Welschen heuvel komen gaspeldoorntakken halen, om hun tuinhagen bij den grond dicht te maken. In dit opzicht zijn de „veuzen”, zooals Ulex daar gewestelijk heet, onovertroffen. Men denkt er daar evenwel niet aan, er zijn vee op te tracteeren.

Schinveld.

W. J. VROMEN.

Jaarboek 1915.

't Jaarboek 1915 is ter perse en zal in Februari den leden worden toegezonden.

Vroegere Jaarboeken zijn nog steeds bij den Bibliothecaris verkrijgbaar.

Maandbladen.

De leden, die de Maandbladen niet mochten bewaren, worden vriendelijk verzocht ze te willen afstaan aan den Bibliothecaris. We kunnen dan te beter voldoen aan eventueele aanvragen.

Officieel.

Nieuw lid: de heer C. M. J. THIJSEN, Onderwijzer te Geleen.